

HISTORIA SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 4 W KRAKOWIE

Historia Szkoły Podstawowej nr 4 w Krakowie sięga 1871 r. Wtedy to, 15 maja, decyzją Cesarsko-Królewskiej Rady Szkolnej Okręgowej Miejskiej pod przewodnictwem prezydenta miasta Krakowa, dra Józefa Dietla: „z klas równoległych CK II Szkoły Głównej im. św. Barbary umieszczonych (...) w odrestaurowanych przez gminę m. Krakowa lokalnościach spalonego pałacu biskupiego powołać w 1871 r. prowizoryczną szkołę 4-klasową”¹.

Proces tworzenia szkoły trwał do 1873 r. Pod tą datą wg kopii dokumentu znajdującego się w *Księdze Pamiątkowej Szkoły nr 4*: „Wysoka CK Rada Szkolna Krajowa, pod przewodnictwem Jaśnie Wielmożnego Agenora hrabiego Gołuchowskiego CK namiestnika Królestwa Galicji i Lodomerii etc. etc. etc. reskrytem z dnia 27 lutego 1872 r., l. 629 zatwierdziła uchwałą Prześwietnej Rady królewsko-głównego miasta Krakowa z dnia 7 listopada 1872 r., mocą której otwartą została: Szkoła Miejska czteroklasowa męska w miejsce dotychczasowych klas współrzędnych szkoły św. Barbary w pałacu biskupim istniejących. Następnie zatwierdziła Wysoka CK Rada Szkolna Krajowa statut tejże szkoły uchwałą Prześwietnej Rady Miejskiej Krakowskiej z dnia 13 stycznia 1873 r. sporządzony, a urządzający niniejszą szkołę na zasadach ogólnie obowiązujących ustaw z językiem wykładowym polskim”.

Rada Szkolna Krajowa (instytucja nadzorująca szkolnictwo elementarne i średnie) 10 sierpnia 1873 r. powołała stałych nauczycieli w nowo utworzonej szkole. Dyrektorem został Julian Maciołowski (piastujący tę funkcję aż do 1920 roku), nauczycielami klas: Kazimierz Brochocki, Leopold Miaskowski i Aleksander Pająk, rysunków uczył Maksymilian Cercha, kaligrafii: Franciszek Kotłowski, religii (jako zastępca katechety) ks. Władysław Paczygłowski, Franciszek Maciejewski objął stanowisko pomocnika nauczyciela, zaś praktykę nauczycielską miał odbywać Wojciech Guzdek. Wszyscy wymienieni 29 sierpnia 1873 r. złożyli służbową przysięgę na ręce dra Józefa Dietla i 1 września zostali oficjalnie wprowadzeni w czynną służbę przez Hipolita Seredyńskiego, CK inspektora szkół początkowych okręgu krakowskiego miejskiego. Tym samym szkoła 1 Wyciąg ze sprawozdania CK Rady Szkolnej Okręgowej Miejskiej oraz Wydziału Szkolnego Magistratu Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa za rok szkolny 1905/1906, Kraków 1906 r. oficjalnie rozpoczęła swą działalność.

Decyzja o powołaniu szkoły wynikała z ówczesnej sytuacji politycznej na ziemiach polskich. W latach 60 XIX wieku, wskutek austriackich reform, Królestwo Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim uzyskało autonomię, a wraz z nią prawo do własnego szkolnictwa i władz lokalnych, a także języka polskiego jako urzędowego. W Galicji, między rokiem 1871 a 1891, liczba szkół elementarnych (utrzymywanych przez gminy) wzrosła z 2374 do 3814 (większość z nich była jednoklasowa). Wprawdzie szkolnictwo znajdowało się pod polskim zarządem, ale brak środków poważnie hamował jego rozwój. Nawet szkoły w miastach były przepelnione, na dodatek w Krakowie rekrutowali się uczniowie przybyli z Królestwa Polskiego, gdzie naukę wciąż prowadzono w języku rosyjskim. W latach osiemdziesiątych zróżnicowano program nauczania w szkołach elementarnych wiejskich i miejskich, utrudniając tym samym

---

¹Wyciąg ze sprawozdania CK Rady Szkolnej Okręgowej Miejskiej oraz Wydziału Szkolnego Magistratu Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa za rok szkolny 1905/1906, Kraków 1906 r

młodzieży wiejskiej dostęp do gimnazjum. W rezultacie do szkół miejskich zaczęła uczęszczać znaczna liczba dzieci ze wsi, które dzięki temu mogły kontynuować naukę. W 1890 roku, po ponad 20 latach autonomii, 2/3 mieszkańców zaboru było analfabetami.

Początkowo szkoła mieściła się w częściowo odbudowanej po wielkim pożarze Krakowa z 1850 r. części Pałacu Biskupiego u zbiegu ulic Wiślniej i Franciszkańskiej. W roku szkolnym 1873/74 w czterech klasach uczyło się 212 chłopców. Nauczano religii z historią biblijną, języka polskiego, tj. czytania, gramatyki, ortografii, wyrażania się ustnie i pisemnie; rachunków, kaligrafii, śpiewu i rysunków. Do programu włączono też gimnastykę, ale z braku odpowiednich warunków lokalowych nie ćwiczą.

W Krakowie było wówczas siedem szkół ludowych (wydziałowych), a całe miasto wraz z Podgórzem liczyło, wg spisu z końca 1880 r., 66 438 mieszkańców. Szkoła była powszechna i obowiązkowa, dlatego w księgach uczniów odnaleźć można różnorodne zawody ich rodziców, niektóre z nich już dzisiaj zapomniane. Przy wpisie do klasy IV w roku szkolnym 1874/75 figurują np.: wyrobownicy, rządcy dóbr, urzędnicy prywatni, autograf magistracki, handlarz wiktuałów, rządcą sądu, galarnik, kawiarz, kantyniarz, utrzymujący dom zleceń, szynkarz, fabrykant, dyurnista.

Z powodu restauracji Pałacu Biskupiego szkołę od 1 września 1879 r. przeniesiono do budynku przyszpitalnego przy placu Św. Ducha. W 1881 r. szkoła zyskała nową, wybudowaną przez gminę m. Krakowa, dwupiętrową siedzibę przy ul. Smoleńsk 7, gdzie znajduje się do dziś. Wkrótce nastąpiły dalsze zmiany. Rada Szkolna Krajowa specjalnym reskryptem z 14 lipca 1883 r. przekształciła szkołę w „6-klasową pospolitą męską”, a 24 sierpnia 1897 r. w „3-letnią wydziałową męską połączoną z 4 klasami pospolitymi”. Poszerzono też program szkoły wprowadzając naukę języka niemieckiego, geografii z historią, historii naturalnej, tj. przyrody, fizyki, geometrii. Znacznie zwiększyła się też liczba uczniów (z 326 uczniów w 1882 do 686 w 1900 r.). W roku 1902/03 klasy były bardzo liczne – nawet do ok. 70 uczniów. W takim tłoku trudno było zapewnić właściwe warunki do nauki, czego konsekwencją był fakt, że blisko 1/3 uczniów nie otrzymywała promocji do wyższych klas. Niewielką pomocą było prowizoryczne umieszczenie w 1898 r. części klas przy ul. Jagiellońskiej, skąd od 30 września 1903 r. przeniesiono je do nowego drewnianego baraku przy ul. Wygoda, z którego szkoła korzystała aż do 1939 r.

Mimo trudnych warunków szkoła dobrze wykonywała swe zadania. Świadczą o tym liczne wpisy dokonywane przez wizytatorów w *Księdze Honorowej*: m. in. 3 V 1876 r. zwiedził szkołę Alfred Potocki – namiestnik Galicji, 30 VI 1879 r. bp sufragan krakowski Albin Dunajewski, 27 VI 1883 r. Michał Bobrzyński – delegat rady miejskiej. O wysokim poziomie szkoły mogą świadczyć także urzędowe oceny: 30 VI 1879 r. prof. J. Rettinger – członek Rady Okręgowej – po przeprowadzeniu egzaminu wpisał: „miło mi zapisać wyraz szczerzego zadowolenia z umiejętnego kierunku szkoły i z widocznego postępu uczniów tak w nauce jak i obyczajach”, a 30 VI 1883 r. prof. M. Straszewski: „Jako delegowany rady szkolnej okręgowej przewodniczyłem przy popisie odbytym w dniu 30 czerwca 1883 - przekonałem się o prawdziwie znakomitym stanie szkoły na Smoleńsku”.

Od 1873 r. do 1918 r. szkołę ukończyło 1717 absolwentów, nie licząc tzw. prywatystów, którzy uczyli się w domu, a w szkole zdawali tylko egzamin z materiału obowiązującego w kl. I-IV szkoły pospolitej. Do roku 1893 szkoła była 4-klasowa, od 1893 r. 6-klasowa, od 1896 r. 7-klasowa, a od 1906 r. 8-klasowa, dzieląc się na pierwsze klasy „pospolite” i cztery „wydziałowe”.

Jednocześnie szkoła od 1887 r. była także wieczorową szkołą przemysłową. Już w 1911 r. powstała tu drużyna harcerska (jedna z najstarszych w Krakowie), od 1923 r. nosząca imię Romualda Traugutta.

W 1920 r., po 47 latach pracy Juliana Maciołowskiego, pierwszego dyrektora szkoły, zastąpił na stanowisku Stworzak (do 1925 r.), następnie w latach 1925/26 tymczasowym kierownikiem był Franciszek Polak, a w latach 1926/39 Antoni Radwański, który kierował szkołą również po II wojnie światowej, aż do 1947 roku. 20 października 1933 r. szkoła uzyskała sztandar, zachowany do dzisiaj w archiwum szkolnym: z orłem państwowym na czerwonym tle, a z drugiej strony, na białym tle, wizerunkiem patrona szkoły św. Jana Kantego i napisem w otoku wokół wizerunku patrona: Szkoła im. Św. Jana Kantego w Krakowie. W budynkach przy ulicach Smoleński i Wygoda, z trudem mieszczących około pięciuset uczniów, szkoła funkcjonowała do września 1939 r. Wtedy to Niemcy zajęli budynki na szkołę niemiecką, a dzieci polskie uczyły się w zastępczych pomieszczeniach przy ul. św. Gertrudy.

Od stycznia 1945 roku szkoła wznowiła naukę w poprzednich budynkach jako Szkoła Podstawowa nr 4. W 1948 r. stała się placówką praktyk studentów UJ w zakresie nauczania początkowego. W dniu 6 grudnia 1958 r. przystąpiono do dobudowy nowej części szkoły na działce przy ul. Smoleńsk 5, jednocześnie podjęto przebudowę starego budynku. Prace zakończono w 1960 r. Barak przy ul. Wygody został zburzony.

1 września 1963 r. do szkoły przyjęto pierwsze dziewczęta. W 1970 r. szkoła uroczyście otrzymała patrona: Romualda Traugutta². Od tej chwili corocznie 22 stycznia – w rocznicę wybuchu powstania styczniowego – szkoła uroczyście cześci pamięć swego patrona. W latach 1945 – 1987 r. szkołę ukończyło 3296 uczniów, przez sto lat istnienia było ich ponad 6000. W 1972 r. opuściły ją pierwsze uczennice.

O poziomie nauczania świadczy fakt, że do *Księgi Honorowej* wpisano aż 1019 wybitnych dawnych uczniów placówki. Ten gruby (411 kart) tom, oprawny w czerwone płótno ze złoceniami na grzbiecie, stanowi jedną z najcenniejszych pamiątek historii szkoły. Na pierwszej karcie wklejona jest kolorowa akwarela w wymiarach 21x32,3 cm sygnowania przez Wójcika. W centrum znajduje się patron szkoły – św. Jan Kanta, prowadzący dzieci 2 Akt nadania imienia szkole przez Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, KOS Nr I Podst.: 38/26/70 z 28 IX 1970 r. do szkoły. Poniżej dwa wizerunki budynków szkolnych przy ul. Smoleńsk oraz barak przy ul. Wygoda (stan z 1898 r.) Akwarelę zdobią herby, od góry polski biały orzeł, pogoń litewska, zaś poniżej postaci świętego: herb Krakowa. Na kolejnych kartach można znaleźć dokumenty potwierdzające założenie szkoły, jej przekształcenia i zmiany siedziby, a także spis wybitnych absolwentów, do których należą m. in. malarz Władysław Pochwalski (ukończył w 1874 r.), prof. UJ Leopold Jaworski (1876 r.), historycy Jan Dutkiewicz i Adam Chmiel (1878 r.), lekarz i malarz Stanisław Eliasz Radzikowski i jeden z symbolicznych uczestników Wesela Wyspiańskiego Ludwik de Laveaux (1879 r.), księgarz Adam Krzyżanowski oraz historyk sztuki Julian Pagaczewski (1884 r.), historyk Franciszek Klein (1885 r.), malarze: Stanisław Panek i Antoni Chmurski (1886 r.), piłkarz krakowskiej Wisły Stanisław Pajor (1894 r.), filozof Roman Ingarden (1903 r.), pisarz Karol

---

²Akt nadania imienia szkole przez Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, KOS Nr I Podst.: 38/26/70 z 28 IX 1970 r

Bunsch (1908 r.), poeta Jalu Kurek, prof. UJ - historyk Józef Mitkowski (1922 r.), artysta grafik Tadeusz Pietsch (1926 r.), prof. UJ-historyk Aleksander Krawczuk (1934 r.), aktor Gustaw Holoubek (1935 r.), profesorowie UJ Leszek Hajdukiewicz i Mieczysław Porębski, aktorzy Krzysztof Litwin (1949 r.) i Marek Walczewski (1951 r.), prof. AM Adam Gedliczka (1950 r.), dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej Jan Pirożyński (1950 r.), jazzman Andrzej Potok (1955 r.), plastyk Jacek Stokłosa (1958 r.). Z tzw. prywatystów warto wymienić młodych Tetmajerów, synów prezydenta Juliusza Lea i młodych Dobrowolskich – wybitnych naukowców.

(Zarys powyższy opracowano w oparciu o materiały znajdujące się w archiwum szkolnym, dane statystyczne uzyskane z „Ksiąg ocen” za kolejne lata szkolne. Opracowanie: Kazimierz Przyboś)

KALENDARIUM

15 maja 1871 – decyzja Cesarsko-Królewskiej Rady Szkolnej Okręgowej Miejskiej o utworzeniu prowizorycznej szkoły czteroklasowej

7 listopada 1872 – uchwała o otwarciu męskiej czteroklasowej Szkoły Miejskiej z językiem wykładowym polskim w Pałacu Biskupim

1 września 1879 – przeniesienie szkoły do budynku przyszpitalnego przy pl. Świętego Ducha 1881 - szkoła zyskuje nową dwupiętrową siedzibę przy ul. Smoleńsk 7

14 lipca 1883 – przekształcenie szkoły w „6-klasową pospolitą męską”

1887 – początek działalności wieczorowej szkoły przemysłowej

24 sierpnia 1897 – przekształcenie szkoły w „3-letnią wydziałową męską połączoną z 4 klasami pospolitymi”

30 września 1903 – przeniesienie części klas do pomocniczego drewnianego baraku przy ul. Wygoda 1911 – utworzenie w szkole drużyny harcerskiej

wrzesień 1939 – zajęcie budynków na szkołę niemiecką, przeniesienie klas polskich na ul. św. Gertrudy

styczeń 1945 – wznowienie działalności jako Szkoła Podstawowa nr 4 w poprzednich budynkach

6 grudnia 1958 – rozpoczęcie dobudowy nowej części szkoły przy ul. Smoleńsk 5 i przebudowa starego budynku

1 września 1963 – przekształcenie szkoły w placówkę koedukacyjną

1970 – uroczyste nadanie szkole imienia Romualda Traugutta

HARCERSTWO W SZKOLE PODSTAWOWEJ nr 4

6 Krakowska Drużyna Harcerska im. R. Traugutta
a później Szczep 6 KDH "Leśni Ludzie" im. R. Traugutta

W maju 1911 roku podczas wycieczki szkolnej na gruzach zamku Melsztyńskiego uczniowie I CK

Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie powzięli myśl założenia drużyny skautowej. Głównym inspiratorem tego zamierzenia był nauczyciel gimnastyki w tejże szkole dr Herman A. Mojmir. W Melsztynie zawiązano 2 patrole (zastępy), z których jeden - „Lisów” - podjął pracę skautową. Takie były początki historii krakowskiej Szóstki, jednej z najstarszych istniejących drużyn harcerskich w Polsce, która działa obecnie przy Szkole Podstawowej Nr 4 im. R. Traugutta w Krakowie.

Po wakacjach uczniowie Szkoły Realnej pod kierownictwem dra H. Mojmira zorganizowali regularną drużynę skautową, liczącą na początku 8, a później 5 patroli. W okresie wrzesień - listopad 1911 roku dr Zygmunt Wyrobek zorganizował w Krakowie trzy drużyny skautowe, działające przy TG „Sokół”, w ich skład nie weszła jednak drużyna ze Szkoły Realnej, mimo że działała zgodnie z przepisami skautowych drużyn Sokolich i uczestniczyła w ich zajęciach. We wrześniu 1912 roku nastąpiła reorganizacja skautingu krakowskiego, w wyniku której doszło m. in. do fuzji drużyny Szkoły Realnej (5 patroli) z drużynami Sokolimi. Wtedy to drużyna ze Szkoły Realnej otrzymała numer VI, barwy błękitne (od barw szkoły) i obrała sobie za patrona Bartosza Głowackiego. Drużynowym został mianowany dr H. Mojmir, jej dotychczasowy samozwańczy kierownik, który prowadził Szóstkę do września 1913 r. Po nim objął drużynę dh Stefan Kuta (na początku lat dwudziestych komendant Krakowskiej Chorągwi Harcerzy).

Wybuch I wojny światowej rozprasza skautów i dezorganizuje dobrze rozwijającą się pracę drużyny. Starsi wstępują do legionów (np. Stefan Kuta, Stanisław Strzelichowski, Alfons Tąkiel, Jan Targosz), młodszy pełni służbę przy NKN i pracują w jednej wspólnej krakowskiej drużynie skautowej. W 1915 roku drużynowi Romuald Kawalec i Antoni Sarna odbudowują Szóstkę. W walkach o niepodległą Polskę i jej granice bierze udział w różnych formacjach Wojska Polskiego wielu Szóstaków (m.in. Romuald Kawalec, Jan Reyman, Kazimierz Habura). Na polu chwały giną ppor. Antoni Langman i pchor. Alfons Tąkiel - odznaczeni pośmiertnie krzyżami Virtuti Militari. W 1919 r. w Czortkowie k. Tarnopola umiera, pełniąc samarytańską posługę, Komendant Szpitala Epidemiologicznego dr H. Mojmir.

W latach 1915-20 następują ciągle zmiany drużynowych. Drużynę prowadzą kolejno: Antoni Sama, Czesław Obtulowicz, Kazimierz Habura, Alfons Tąkiel, Tadeusz Zawadzki i Jan Reyman, dr farmacji, znany piłkarz. Poziom pracy harcerskiej ze względu na trudną sytuację wojenną jest nieustabilizowany.

Nowy rozdział w dziejach Szóstki rozpoczyna się w roku 1920, gdy drużynę obejmuje dh Włodzimierz Długoszowski (później dziennikarz, świetny wioślarz, dobry organizator i energiczny instruktor). Szybko powiększa jej szeregi i ożywia pracę programową. 6 KDH zmienia w tym

okresie patrona, którym zostaje Romuald Traugutt oraz opuszcza I Szkołę Realną, stając się drużyną środowiskową.

W 1922 r. Szóstka organizuje pierwszą kolonię letnią w Grybowie (kom. Włodzimierz Długoszowski), a w 1927 r. pierwszy obóz stały pod namiotami w Harklowej (kom. Stanisław Leszczycki). Po Długoszowskim drużynę prowadzi Ignacy Fik (poeta, krytyk, działacz KPP i PPR), który w 1926 r. za swe lewicowe poglądy i krytykę społecznego programu Związku zostaje usunięty z ZHP. Jego przybocznymi byli Mieczysław Lewiński (harc mistrz, nauczyciel, działacz PPR) i Stanisław Leszczycki (geograf, prof. UW, działacz PPS i PZPR, poseł 1945-52). Fik zwracał szczególną uwagę na pracę zastępów, turystykę (pierwsze obozy wędrownie - 1924 i 1925 r.) oraz rozwój uzdolnień intelektualnych. Drużyna wydaje pisemka: „Nasze Pisemko” (34 numery), „Łza krokodyla”, „Wilcza Gwara”, później „Młodzik”.

Najwybitniejsi drużynowi z lat 20. i 30. to: Stanisław Leszczycki, Eugeniusz Fik (drukarnik, hm PL, trzykrotny komendant Krakowskiej Chorągwi), Władysław Radwański (adwokat), Jerzy Hyla, Wiesław Zapałowicz (inż. prof. AGH).

Na początku lat 30. Szóstka pod wodzą dha Eugeniusza Fika organizuje szereg bardzo udanych obozów stałych w Zubrzyca Górnej i Dolinie Chochołowskiej. Na wyjazdach tych ukształtowały się obozowe tradycje i zwyczaje 6 KDH. Zimą 1930 r. zorganizowano też pierwszy obóz narciarski w Zawadce, kontynuując nową formę pracy harcerskiej w latach następnych. W 1931 roku doraźny zastęp z 6 KDH uczestniczył w Zlocie Skautów Słowiańskich w Pradze, a w 1932 r. zastęp „Włóczęgi Wodne” brał udział w Międzynarodowym Zlocie Skautów w Garczynie.

Na początku lat 30. 6 KDH znajduje oparcie w Męskiej Szkole Powszechnej nr 4 im. św. Jana Kantego przy ul. Smoleńsk, gdzie działa do dzisiaj. Decyzja podjęcia ścisłej współpracy z tą szkołą wynikała m. in. z ogólnozwiązkowej ofensywy harcerskiej prowadzonej w szkołach powszechnych. Do tego czasu harcerstwo działało głównie przy szkołach średnich. Ponadto już w latach 20. starsi uczniowie SP nr 4 należeli do Szóstki, a młodsi byli członkami zastępów wilczęcych. Dzięki życzliwości dyrektora Szkoły Antoniego Radwańskiego drużyna dostała izbę harcerską w budynku przy ul. Smoleńsk (salka w oficynie) i uzyskała wszechstronną pomoc, zwłaszcza materialną (np. dofinansowywano obozy).

14 maja 1933 roku 6 KDH otrzymuje na dziedzińcu wawelskim od Koła Przyjaciół sztandar. W 1935 roku Szóstka uczestniczy w Jubileuszowym Zlocie Harcerstwa w Spale. Latem 1939 roku drużynowy Wiesław Zapałowicz organizuje ostatni w wolnej Polsce obóz stały w Barcicach.

Wybuch II wojny światowej, a później pięć lat okupacji staje się najtrudniejszym egzaminem dla harcerstwa, sprawdzianem efektywności modelu wychowawczego. W kampanii wrześniowej biorą udział liczni Szóstacy, a dh Jerzy Hyla ginie w czasie działań wojennych. Przed wkroczeniem Niemców do Krakowa chłopcy z Szóstki zabezpieczyli sztandar, archiwum i biblioteczkę drużyny. Sztandar był przechowywany przez braci Syrzistie. Ich matka spaliła go, by w czasie prowadzonej rewizji nie dostał się w ręce hitlerowców. Jesienią 1939 r. dh Wiesław Zapałowicz i hm Eugeniusz Pik organizują 6 KDH i w warunkach okupacyjnych prowadzą pracę harcerską. Kilku Szóstaków włączyło się czynnie w pracę Szarych Szeregów, wchodząc w skład lub współpracując z Komendą Chorągwi (np. hm E. Pik - komendant Krakowskiej Chorągwi Szarych

Szeregów, Adam Łukaszewski, Lucjan Mazurkiewicz). Wielu Szóstaków walczy na wszystkich frontach II wojny światowej - Andrzej Piotrowski we Francji, Andrzej Radwański i Henryk Skowron w Anglii (piloci RAF-u), twórcy Krakowskiego Okręgu PPR: Ignacy Fik, Mieczysław Lewiński, Julian Topolnicki (członek dowództwa GL) – zginęli z rąk nazistów; Krzysztof Beres i dh Rerutko zginęli w oddziałach partyzanckich; Stefan Kuta (Kaliński) poległ w Powstaniu Warszawskim. Jerzy Szewczyk i Lucjan Krywak, wspólnie z absolwentem 7-klasowej Publicznej Szkoły Powszechniej Męskiej Nr 4 - Stanisławem Szczerbą, redagowali w Krakowie harcerską prasę konspiracyjną. Za tę działalność, Jerzy Szewczyk oraz Stanisław Szczerba zostali skazani przez Niemców na karę śmierci i rozstrzelani w publicznej egzekucji, która miała miejsce dnia 27 maja 1944 roku, przy skrzyżowaniu ul. Botanicznej z ul. Lubicz, zaś Lucjan Krywak już do końca II wojny światowej musiał się ukrywać przed aresztowaniem. Po reorganizacji Szarych Szeregów działała VI Drużyna Zawiszy im. R. Traugutta, której drużynowymi byli dh Zdzisław Jakubowski i Marian Młynarski (zoolog, prof. PAN).

Po wyzwoleniu Szóstka wznawia działalność w Szkole Podstawowej nr 4 pod kierownictwem dha Jana Chmielnikowskiego. 22 IV 1945 w czasie Dnia Harcerza na dziedzińcu wawelskim 6 KDH otrzymuje nowego patrona - Ignacego Pika. Druga połowa lat 40. to trudny okres w dziejach drużyny: czas odbudowy, udziału w pracach porządkowych, akcji „Książki dla Śląska” itd., a zarazem trudności organizacyjnych (brak kadry) i materialnych. Drużynę prowadzą w tych latach kolejno: Zbigniew Mazur, Tadeusz Wojczuk, Stanisław Dustanowski i Jerzy Korzeń. Zorganizowano cztery obozy stałe: w 1946 r. - Kopaszewo, 1947 r. - Ustka, 1948 r. – Jezioro Rajgrodzkie, 1949 r. - Falsztyn. Drużyna miała wtedy swoją izbę w jednej z klas w baraku przy ul. Wygody (rano odbywała się w niej nauka).

Gdy z końcem lat 40. 6 KDH zaczęła stabilizować swoją pracę na dobrym, równym poziomie, nastąpiły złe czasy dla harcerstwa. Po odejściu dyrektora Radwańskiego w drastyczny sposób pogorszyły się kontakty ze szkołą. Odebrano drużynie zajmowany przez nią kąt, zniechęcano do pracy drużynowych.

Na przełomie 1949/50 roku następuje likwidacja 6 KDH. W latach 1950-58 w Szkole Podstawowej nr 4 działa drużyna Organizacji Harcerskiej Związku Młodzieży Polskiej im. L. Waryńskiego. Jest to szkolna organizacja dziecięca wzorowana na radzieckim „Pionierze”.

W grudniu 1956 r. dh Ryszard Hołubowicz reaktywuje Szóstkę i szyje dla drużyny nowy sztandar. Dnia 24 kwietnia 1960 roku sztandar ten zostaje wręczony 6 KDH w czasie uroczystości, która odbyła się w nowej sali gimnastycznej. W 1957 r. Szóstka powraca do dawnego patrona Romualda Traugutta.

Jesienią 1961 roku powstaje Szczęp 6 Krakowskiej Drużyny Harcerskiej „Leśni Ludzie” im. R. Traugutta (3 drużyny męskie i 2 drużyny zuchowe), którego komendantem zostaje dh phm Jerzy Błoński. Szczęp rozwija się dynamicznie pod kierownictwem phm Jerzego Błońskiego, phm Stanisława Witkowskiego, phm Jerzego Cempli, hm Stanisława Reizera, pwd Jana Dziadonia, hm Bogusława Pijaka i innych komendantów, utrzymując wysoki poziom pracy harcerskiej. Od 1957 roku organizowane są corocznie obozy stałe, a od 1961 roku zimowiska. Szóstka już od lat 30. słynna jest ze swych puszcząskich obozów, które i dzisiaj otrzymują najwyższe oceny przełożonych, będąc wzorem dla innych.

W 1969 r. dhna Janina Pachura (Surma) zakłada i prowadzi pierwszą w Szczepie 6 KDH drużynę żeńską, która przyjęła nazwę „Szpilki Sosnowe”.

W roku jubileuszu 75-lecia sztandar Szczepu 6 KDH w dowód wieloletnich zasług drużyny dla ruchu harcerskiego został odznaczony dnia 4 X 1986 r. Krzyżem Zasługi dla ZHP. 7 IV 1986 r. Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa nadała Szczepowi 6 KDH Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej za opiekę nad miejscem męczeństwa Polaków przy ul. Smoleńsk, grobami powstańców styczniowych i żołnierzy Polski Podziemnej. W roku harcerskim 1987/88 Szczep 6 KDH prowadzi dh pwd Krzysztof Maniecki. w skład Szczepu wchodzi: 6 KDH-ek „Żar” - drużynowa pwd Agata Kwiatkowska, 6 KDH-y „Żbiki”; - drużynowy dh Łukasz Zieliński oraz 2 drużyny zuchowe: męska „Wojacy króla Kraka” - drużynowa pwd Małgorzata Pieczonka i żeńska „Wawelskie Duszki” - dha Joanna Kornecka.

Sukcesy Szczepu w pracy harcerskiej osiągnięte w latach 70. i 80. zawdzięczamy m. in. szerokiemu gronu życzliwych przyjaciół, rodziców, nauczycieli oraz bardzo dobrze układającej się współpracy z dyrektorami szkoły. Do grona tych najwierniejszych sprzymierzeńców Szóstki, o których będziemy zawsze pamiętać, zaliczamy też tercjana ś.p. Wincentego Chabowskiego - legendarną już postać, którą z sentymentem wspominają rzesze wychowanków naszej szkoły i drużyny.

phm Maciej Kurzyniec